

"Som i september, som lyden af som i september ..."

Forsvar for *Framing and Fiction*

MORTEN KYNDRUP

a. en udvidet rekonstruktion.

Nedenstående svar på de officielle opponenter's indlæg ved mit disputatsforsvar den 2. oktober 1992 er af gode grunde ikke identisk med mine mundtlige bemærkninger ved selve forsvaret den dag. Da måtte jeg, som skikken byder, jo fyre fra hoften — bortset fra min halve times indledning til hele seancen, hvori jeg fremlagde min afhandling og dens resultater. Denne indledning er der desværre ikke blevet plads til at optrykke in toto her.

Men jeg har så vidt muligt indbygget elementer af præsentationen. Mit indlæg er derudover blevet til på basis af opponenter's indleverede manuskripter (også noget reviderede i forhold til de oprindelige), samt mine notater fra den gang. Det er altså et sammensat arbejde. Imidlertid har det — ved tilfældets ugunstige mellemkomst — fået det til fælles med mine mundtlige retirader den dag i oktober, at det har måttet affattes i stor hast.

Peer E. Sørensen's opposition

b. svarenes rækkefølge.

Når jeg i mit svar her vender om på den oprindelige rækkefølge af de officielle opponenter's indlæg, hænger det sammen med oppositionernes respektive karakter. Atle Kittang's kritik forholder sig ret direkte til de centrale anliggender, til den

fundamentale bevægelse i *Framing and Fiction*. Peer E. Sørensen indlæger, som han også selv bemærker, nok så optaget af at skitsere en række alternative litteraturhistoriske koblinger, at 'skrive en anden afhandling'. Herunder udvikler han en lang række interessante og kvalificerede litteraturhistoriske pointer og iagttagelser — der i sig selv lægger op til substantielle faglige diskussioner. Men på mange måder forholder disse pointer sig kun i en rent yderlig forstand til min afhandlings præmisser og egentlige problemstilling, specielt som denne fremtræder gennem afhandlingens særlige udsigelseskonstruktion. Dette medfører på den anden side, at store dele af den diskussion, PES med sit indlæg lægger op til, ikke på én gang ville kunne tage hans og mit anliggende alvorligt. Og da det ved denne lejlighed er diskussionen af *min* afhandling, det gælder, må jeg prioritere det sidste. Det betyder ikke, vil jeg gerne gentage, at jeg ikke finder mange af PES' litteraturhistoriske perspektiveringer relevante; jeg ville givetvis finde den 'alternative afhandling', indlægget skitserer, litteraturhistorisk interessant og altså værd at parlamentere med. Her må jeg imidlertid nøjes med at diskutere de af PES' iagttagelser, som mere direkte angår min afhandling. Den mere principielle diskussion vil så følge bagefter i anledning af Kittangs kritik.

c. historiefilosofiens figur.

For nu at lægge ud med en ren misforståelse: PES hævder, at jeg skulle anse afhandlingens første gennemføringsdel for *ikke* at udtrykke en historiefilosofisk begribelse af forløbet. Det kommer helt bag på mig. Det betones ellers utallige steder i afhandlingen, at første gennemføringsdel netop er historiefilosofisk genereret; dens temmelig firkantede periodetypologi kan, som PES selv bemærker, da også vanskeligt begribes som andet. Det sted fra *Stretta'*en, PES citerer som belæg for sin påstand (p. 398) går på modsætningen mellem en traditionel afkodning af værkernes *udsagn* ("statements") og, som det her er det tekstanalytiske ærinde at fremhæve, deres konstruktion af deres "sigen" *som* konstruktion. Med andre ord: Første gennemføringsdels forløb falder ikke 'ufrivilligt' i historiefilosofi-

ens grøft. Den er tænkt og struktureret som eksplicit, ja som frenetisk selvudstillende historiefilosofi; det sidste blandt andet gennem emfatiske markeringer af positionens induktive selvforståelse (markeringer, der i *min* diskurs altså, undskyld, er *ironiske*). Det sker, for på den ene side at demonstrere historiefilosofiske konstruktioners uundslidelighed, men tillige deres uundværlighed. Og for, på den anden side, i gennemføringsdelenes spil mod hinanden, at vise også disse konstruktioners umulighed, forstået som deres bestandige afskaffelse af sig selv gennem impositionen af deres "resulterende effekt" i den genealogi, de selv figurerer. Så når PES kritiserer mig for at mene at have "afskediget" historiefilosofien, står jeg helt uforstående. Det er jo netop et af afhandlingens helt centrale ærinder at vise, at det kan man ikke.

d. historiefilosofiens udformning.

Jeg kan derimod godt erklære mig enig i, at den anvendte, historiefilosofisk prægede konceptualisering af udviklingsforløbet i første gennemføringsdel er overordentlig smal og i sine etiketter og trin særdeles traditionel; hertil vender jeg tilbage i forbindelse med Kittangs kritik nedenfor. PES synes imidlertid at ville problematisere udviklingsforløbet centrale påstande. Disse er, i grove træk, at fra en (som legitim og ikke-antagonistisk selvforstået) dobbelttilstand i 1700-tallet (jf. eksempelvis Ian Watt's kategorisering i hhv. "realism of assessment" og "realism of presentation") sker der i 1800-tallet idealtypisk i den litterære konvention en indfældning, en usynliggørelse af udsigelseskonstruktionerne til fordel for (forestillingen om) den udsagte verden. Subjektets spaltning bliver — igen tendentielt — til *billedet* af en spaltning; mimesisrelationen til produkt- fremfor procesmimesis. Opløsningen af denne konstruktion i hvad der (alt for) bredt kaldes modernismen kan efterfølgende anskues som en reetablering af kongruens: nemlig imellem den fortsatte tematisering af et umuligt forhold mellem 'problematiske subjekt og kontingent verden' på den ene side, og så dette 'umulige' forholds nu (strukturelt) isomorfe gentagelse i udsigelseskonstruktionernes virtuelle læs-

errelationer: som en problematiserende retention af repræsentationens umiddelbare mulighed, af verdens fremstillelighed. Men stadigvæk, direkte eller som refleksafhængighed, inden for sandhedstrohedens, ja i yderste forstand "realismens" paradigme. Dette opløses da først med de serielt selvrefleksive fiktionsformer, der fra midten af det tyvende århundrede (som "postmodernisme", "metafiktion",) skaber en ny radikal vertikaliserings, der ikke forkaster, men giver sig til at lege med den aristoteliske mimesisrelation.

At Goethes *Werther* i denne historiefilosofiske optik, målt i forhold til Diderots *Jacques*, typologisk viser ind mod 1800-tallets indfølelses- og repræsentationsæstetik, turde være alment litteraturhistorisk acceptabelt, bl.a. med henvisning til værkets receptionshistorie (men jeg vil i øvrigt fastholde min analyse af dets udsigelseskonstruktion i dette lys). Tilsvarende status har i det hele taget 1800-tallets mimetiske 'lukning'; den skæbne de store 'vertikale' 1700-tals fortællere levnes i 1800-tallets litteraturhistoriske *doxa* viser det med uafviselig tydelighed (og det accentueres af de dertil svarende indrangeringer af 'skæve' romanforfattere som Stendhal, subsidiært i radikale, mimetiserende mislæsninger af dem som fx Balzacs berømte Stendhal-læsning).

Det er derfor vanskeligt at forstå PES' modstand imod mine læsninger i denne historiske retning. Jeg har derimod ikke vanskeligt ved at forstå eller acceptere hans omfattende redegørelser for eksempelvis *Werther's* relationer den modsatte vej (ligesom det heller ikke, i det spil, kunne falde mig ind at ville minimere *Don Quijote's* betydning). Spørgsmålet er imidlertid, om PES ikke her er på nippet til at hypostasere sit eget 1700-tals-inventar i en altfor lidet historiefilosofisk reflekteret iscenesættelse.

e. en prokronistisk fejlslutning?

Dette forhold ville for så vidt ikke gøre hans iagttagelser mere 'forkerte' eller 'rigtige' (i min optik; i hans egen ville det vel). Men det kunne måske forklare, hvorfor PES kan finde værkuvalg og læsninger i min anden gennemførelsesdel "tilfældi-

ge". PES har selvsagt ret i, at en række af de erkendelser, den avancerede 1700-tals litteratur rummer, for så vidt ligger 'indfældet' i den mimesis-orienterede 1800-tals-litteratur. Dels fordi den 'skjulte' udsigelse jo ligefuldt eksisterer, og dels fordi den selvsamme litteratur gradvist producerer betingelser for at erkende disse 'indfældede' erkendelser. Min afgørende pointe er imidlertid, at rækkefølgen, forløbet, er alt andet end ligegyldigt: deri ligger nemlig trin for trin dén horisont udspændt, som litteraturen da, til enhver forskellig tid, produceres og recipieres i forhold til. Det 'samme' er netop *ikke* det samme. Og det ligger ikke blot i at "indsigter" (sandheder?) er "skjult", som PES formulerer det: nej, det er en funktion af det "felt", som faktisk *er* litteraturen i den pågældende periode, og som dermed overhovedet sætter "indsigtens" fysiologi. Eller, om man vil, "sandhedens". Dette felt, denne horisont, bliver således blandt andet afgørende for den mimetiske refleksbinding i det 20. århundredes opbrud — og, for nu at vende tilbage til mine læsninger, eksempelvis for det hermetiske i repræsentationen hos Flaubert. Læg mærke til, at den unge Lukács i begyndelsen af det tyvende århundrede ser *L'Éducation Sentimentale* som romanens fuldendelse, ikke dens sammenbrud. Sammenbruddet kan først jeg — og PES — begribe i dets *for os* fulde perspektiv. Efter modernismen; i mit andet gennemløb, der således såvel i læsningernes resultater som i det budskab, de plotter ind i første gennemføringsskridts blodfattigt smalle historiefilosofi — er særdeles utilfældige.

Min konstruktion skitserer, hvad jeg anser for et nødvendigt dobbeltperspektiv i litteraturhistoriske studier. Ikke som en mønstermetode i sig selv; dertil er konstruktionen også efter min opfattelse for monstrøs. Men gennem selve sin bevægelse tegner den en sådan opmærksomhed over for denne kompleksitet i perspektiverne (der nok har med hermeneutikkens horisont-forestillinger, men, modsat hvad PES synes at tro, meget lidt med Gadammers *Einverständnis* eller overordnet med den hermeneutiske 'holisme' at skaffe): der er netop ikke tale om *enten* 'akkumulation' *eller* 'skjulthed' (som PES' alternativ lyder). Hvad jeg operer for er et både-og, der accepterer

diversiteten som indbyrdes inkommensurabelt dimensionerede spændinger, der ikke lader sig sammenfatte i én resultant. En sådan kritisk besindelse er der efter min opfattelse i høj grad grund til at gøre gældende over for den florerende, ubekymrede indsamling og fremvisning af stof og indsigter fra 1700-tallet, fra 1600-tallet og efterhånden også tilbage i antikken, ofte tilsyneladende helt uden bevidsthed om disse indsigters egen genealogiske afhængighed af bestemte figurers opkomst og afvikling i *mellemtiden*. Det gælder ikke bare litteraturhistorien, men også den filosofiske refleksion.

f. postulaterne.

PES' fire "postulater" om min afhandling forekommer således noget skæve i forhold til afhandlingens præmisser og bevægelsesinteresse.

PES' første postulat, at min første gennemførelsesdels undersøgelse af den litterære konventions rammesættelse af det intrikate forhold mellem udsigelse og udsagn, af vertikaltetens indpakning i, og senere igen gradvise udspalning fra, repræsentationen: at den uden besvær kunne have været bragt til at vise noget "helt andet", kan jeg i en almen litteraturhistorisk kontekst vanskeligt acceptere; jeg synes heller ikke PES argumenterer overbevisende for sin opfattelse. Det andet postulats markering af, at anden gennemførelsesdels læsninger blot aktualiserer en viden, som "allerede ér" i den litteratur jeg læser, er, som jeg har påvist, både rigtig og forkert (fordi "er" og "er ikke" er dobbelt feltafhængigt). Det er præcis den dobbelthed, jeg har villet udspænde. Så vidt er valgene "tilfældige". Men de er sandelig ikke tilfældige. Og i PES' tredje postulat om, at de to rækker primært peger tilbage på disse valg, dvs. på afhandlingens egen udsigelseskonstruktion, bevægelse, kan jeg således kun erklære mig enig, og tilmed altså ganske tilfreds med. Det fjerde postulat siger så, at det er principielt umuligt at gøre det, jeg gør. Tja, jeg gør det jo ihvertfald. Hvad mere er: jeg gør det i en ekspliciteret bevidsthed om konstruktionens monstrøsitet, dens 'umulighed'. Det kan undre, at den ellers så brillante tekstlæser PES har så

lidt blik for min konstruktions "permanente parabase"; dens ironi og selvironi, fra musikformen, motto'erne (fra Raymond Queneaus *Exercices de Style*), metakapitlet om *En latterlig mands tragedie*, til i teksten de evindelige forsikringer om at alt kommer fra teksterne *selv* (samtidig med at konstruktionen og bevægelsen omvendt emfatiserer feltafhængigheden). Ikke at alt dette bortskaffer afhandlingens fundamentale revokationsproblem og øvrige aporier. Men jeg synes det sætter dem i et andet lys, end PES åbenbart har set dem i.

g. exit Sørensen.

Sandt at sige er jeg enig i ganske mange af PES' litteraturhistoriske betragtninger. Og jeg synes endda jeg har taget højde for en række af dem, men på mine præmisser og i min konstruktion. I det overordnede litteraturhistoriske perspektiv er jeg — uden at jeg dermed vil glatte de faktiske tvister om min afhandling ud — end ikke sikker på, at uenigheden er særlig stor. Sagt med Deleuzes begreber (i forlængelse af Foucaults arkiver fra vidensarkæologien) arbejder PES primært i det kollaterale rumudsnit overfor (og altså imellem) værkerne, mens jeg med denne afhandling primært har villet undersøge forholdet mellem de korrelative og de komplementære udsnit samt mulighedsbetingelserne for deres 'historiske' erkendelse. Det ville ligge mig fjernt dermed at søge udforskningen af værkernes intertekstuelle relationer nedprioriteret eller bragt i miskredit; jeg kan også medgive, at afhandlingens markeringer i det kollaterale er ganske smal. Hvad jeg prøver at vise, er at ingen af snittene kan undværes, og at litteraturhistorien med nødvendighed implicerer sådanne heteromorfe spaltetheder i tilgangen. Vil PES patologisere denne systemkompleksitet til "skizofreni", har han, eller får han, et problem. Vil han reducere den til en banal selvfølgelighed, kan man med henvisning til den aktuelle forskning fastslå, at den desværre ikke *er* en selvfølge. Jeg skal i den forbindelse som en afsluttende flabetthed tillade mig at henvise til min egen markerende opposition *ex auditorio* ved PES' disputatsforsvar for et par år siden. Den

havde jeg kaldt *Am I right — or am I right?* Og kan man ikke huske hvad *den* handlede om kan man måske gætte det.

Atle Kittangs opposition

h. Kittang ind.

Kittang har, som sagt, i grove træk fat i grundpræmisserne, problematikken og bevægelsesinteressen i *Framing and Fiction*. Det implicitte resumé er stort set loyalt og præcist. Han når også frem til afhandlingens vigtigste, tilsigtede og utilsigtede, aporier. Jeg er ikke, som det vil fremgå, i alle tilfælde enig med Kittang i hans tolkning af disse aporier, herunder ikke i enhver af hans forestillinger om hvad afhandlingen vil og kan med dem. Jeg skal også kvittere for den de strakte arnes ironi, der stikker frem hér og dér hos Kittang — selvom heller ikke han tilsyneladende rigtig har villet eller kunnet mærke min. Men med ironien får det blive ved kvitteringen. Jeg skal i det følgende trække fire områder af Kittangs kritik frem. For det første historiefilosofien i første gennemførselsdel. For det andet vil jeg kort gå ind i hans konkrete kommentarer til Balzac og Woolf-læsningerne. For det tredje vil jeg tage fat i Kittangs substantielle diskussion af feltets beskaffenhed, herunder dets påstået skiftende karakter i afhandlingens forskellige faser. Og endelig for det fjerde vil jeg diskutere Kittangs afsluttende bemærkninger om afhandlingens implicitte og eksplicitte bud på forholdet mellem videnskabelige og æstetiske diskurser.

i. hvilken historiefilosofi?

De fleste af AK's kritiske indvendinger på dette område kan jeg umiddelbart tage på mig. Min historiefilosofiske konstruktion er ganske rigtigt særdeles smal, måske også for smal til at sandsynliggøre udviklingen. På den anden side hævdes heller ikke denne udviklings *gradvise* forandringer markeret: kun en række punkter (i form af de enkelte værker), og dermed mellemrummene mellem dem som spring, aftegnes. Hvis udvik-

lingspåstanden på den måde ender med at forekomme uplausibel, må jeg naturligvis beklage det. Min agt, i afhandlingens helhedsperspektiv, har været at blot antyde et historiefilosofisk perspektiv, og så i øvrigt koncentrere mig om den omtalte — også snævert tilskårne, indrømmet — 'kongruensfigur' i udsigelsens indfældning i og siden distinkte udskillelse fra den mimetiske repræsentations niveau. Når jeg ikke har gjort mere ud af at sandsynliggøre selve grovbevægelsen, var det fordi jeg — som Kittang også ser den — vurderede den som almindelig litteraturhistorisk anerkendt, ihvertfald i sine første trin (spørgsmålet om implikationerne af den eftermodernistiske konstruktionsnarcissisme er der endnu langt fra enighed om, ligesom den af gode grunde ikke behandles hos eksempelvis en Lukács). Inden for denne almindeligt anerkendte overordnede transformation valgte jeg så at fokusere på det særlige forhold udsagn/udsigelse, der begrebet som litteraturhistorisk konsekvens af netop den 'mimetiske lukning' faktisk har været undereksponeret. Men, for at der ikke skal være nogen tvivl: hermed mener jeg ikke at have udfoldet en hel historiefilosofi. Jeg mener derimod med min bevægelse i første gennemførigsdel at have opridset et historiefilosofisk præget perspektiv (herunder også, *once again*, med behørig ironiske markeringer af de allermest klichéfyldte simplificeringer i den slags perspektiver; eksempelvis den svulstige fødselsmetaforik, som AK 'korrekt' anholder). Selve dette rids anså jeg for i første omgang tilstrækkelig til formålet: her afhandlingens iscenesættelse af sin dobbeltbevægelse. Der er dermed ikke, hverken i den overordnede bevægelse eller i de enkelte værkbehandlinger, tale om hvad jeg selv ville anse for fyldestgørende litteraturhistoriske undersøgelser eller analyser. Jeg skal i den forbindelse videre medgive, hvad AK også korrekt påpeger, det noget anæmiske i at der her ikke sker nogen stofmæssig udfyldning af begrebet om det litterære *felt*. Hvad alt dette angår, er jeg på den ene side helt på det rene med, at mere stofmæssig substans ville have styrket fremstillingen. På den anden side har jeg været nødt til at foretage prioriteringer, hvis jeg skulle have muligheder for at inddrage alt

det, afhandlingen *også* gerne ville. Og en hel, sammenhængende, eller i det mindste stofmæssigt nogenlunde bredt funderet gennemgang af romanen fra 1750 til idag, indfældet i en også bredere samfundsmæssigt reflekteret, historiefilosofisk konsistent udviklingsfigurering — ja det ville i sig selv langt overskride en enkelt afhandlings rammer.

j. Balzac- og Woolf-læsningerne.

På samme niveau og af samme grunde kan jeg erklære mig enig i kritikken af de smalle kontekstuelle funderinger af mine Balzac- og Woolf-læsninger (og kritikken kunne mageligt udstrækkes til de øvrige læsninger). AK's nuancerende korrektion af værdiuniverset i *Père Goriot's* fremstillede verden tilslutter jeg mig også gerne. Når det kommer til spørgsmålet om, hvad AK hævder som fortællerens ironiske distance i samme værk, er jeg imidlertid mere tøvende. Den distance, som den omniscient iscenesættende fortæller i sig selv indebærer, er naturligvis uomtvistelig. Ironien er også (som fx i romanens slutning, og også fremhævet af mig i analysen) til stede. At udsigelsen imidlertid i helhedskonstruktionen receptionsæstetisk 'underordner' sig den emulerede verden, der i kraft ikke mindst af sin konfliktuelle dynamik bliver til et billede, der primært lægger op til indlevelse og identifikation, er der for mig til gengæld ikke megen tvivl om. Denne opfattelse understøttes også eksempelvis af værkets samtidige receptionsdokumenter. Her synes AK's fremhævelse af vertikaliteten mere at ligne en impositionering af senere felters interesser og optik. Hvad der som sagt ikke nødvendigvis gør den mindre 'sand', men nok mindre pertinent i *denne* (første gennemførings) sammenhæng. En sådan projektion er pudsigt nok, hvad AK omvendt beskylder mig for i Woolf-læsningen. Her er jeg uenig, også i AK's tekstiagttagelse både hos mig og hos Woolf. Hvad der er på færde, er en 'virkelighedstrohedens' radikale gennemsættelse, også vertikalt: altså figurligt en oprettelse af kongruens. Det indebærer et opgør med den traditionelle romans formidlende centralperspektiv og dermed i det mindste en eksplicit nedprioritering af spørgsmålet om læse-

rens placering i forhold til den fortalte verden. Jeg mener ikke at have tilskrevet Woolfs værk en overskuende, "postmodernistisk" bevidsthed om dette spils receptionsæstetiske konsekvenser. Kun har jeg påpeget dem. De blev iøvrigt også påpeget af samtiden, herunder af det brede publikum, der 'stemte med fødderne'.

k. feltet, litteraturen og litteraturvidenskaben.

Men nu til de mere centrale og vidtrækkende dele af AK's kritik. Det drejer sig om *feltets* status. Først: jeg har ikke forholdt mig til Jost Triers definition af det semantiske felt; iøvrigt findes der flere andre forskellige brug af termen både i lingvistikken og i andre videnskabsgrene. Jeg har valgt termen "felt" til at betegne et strukturelt niveau i betydningsdannelsen, som iøvrigt optræder i en lang række traditioner i forskellige aftapninger og under forskellige navne ("habit", "milieu", "institution", "reading formation", "diskursgenre", "det komplementære rum" &c.&c.). Til beroligelse for AK kan jeg forsikre, at jeg ikke anser *niveaulet* for "metaforisk". Hvad jeg fremhæver i afhandlingen er, at min begrundelse for at vælge *betegnelsen* "felt" for dette strukturelle niveau er dette ords metaforiske kvaliteter (specielt med henvisning til dets fysikfaglige betydninger, hvor eksempelvis elektriske og magnetiske "felter", selv ofte usynlige, alligevel styrer og distribuerer kræfter, og hvor man kan operere med "feltstyrker" på forskellige niveauer, herunder indbyrdes inkompatible). Når jeg taler om "feltmetaforik" er det for at understrege, at anvendelsen af ordet her er uegentlig i forhold til den naturvidenskabelige betydning (navnlig er der jo ikke tale om topografiske afgrænsninger af feltet), men at jeg faktisk ønsker at fremkalde bestemte sekundære allusioner. Det sker altså på ingen måde for at tilbagekalde eller afsubstantialisere forestillingen om dette niveau, der jo er helt centralt i min teoridannelse. At spille på bestemte metaforiske kvaliteter i den begrebslige benævnelse af et givet niveau, turde i en begrebsnominalistisk horisont ikke i sig selv være noget problem.

“ Mere intrikat forholder det sig med feltets status og omfang i forholdet mellem litteratur og litteraturvidenskab. AK mener at kunne konstatere et skred i afhandlingens bestemmelse af feltet i denne henseende: fra at omfatte både litteratur og litteraturforståelse, til kun at omfatte litteratur; et skred der ifølge AK er nødvendigt for afhandlingen og således symptomalt skulle afsløre en selvmodsigelse, der truer hele bevægelsens argumentative kraft, eller overhovedet status af "argumentation".

Nuvel: jeg kan godt se en vis uklarhed i afhandlingens forskellige formuleringer af feltet, litteraturen og litteraturforståelsen. Det kan skyldes at relationen indebærer en række komplicerede afhængighedsforhold. Jeg skal derfor prøve at udrede dem. *Feltet* er den objektive og konditionelle diskursgenre "litteratur", som produktionen og receptionen af enkeltværker nødvendigvis styres af som betydningsregulerende kode: som den værkets "ramme", der ved at konventionalisere værkbetødningen som "litterær" aktiverer bestemte koder, receptionsholdninger &c. Enhver litterær "betydning" opstår da i spillet mellem enkeltværk og felt. Enhver læsning er således også en funktion af feltets kvalitative indretning. Eftersom litteraturvidenskab beskæftiger sig med, hvad litteratur er, kan og gør, nu og før, må den nødvendigvis basere sig på læsninger, på de respektive litterære betydninger, og følgelig er litteraturvidenskaben også *afhængig* af feltet, til enhver tid. Hvis man nu mente som eksempelvis Paul de Man, der et sted siger at 'kritik er blot en metafor for læsninger', så kunne man 'næsten' sige at litteraturvidenskaben også befandt sig 'i' feltet (og derfor, som de Man også gør, mene at der ingen egentlig forskel er på litteratur og litteraturvidenskab). Dette er imidlertid ikke hvad jeg hævder i *Framing and Fiction: Litteraturvidenskaben/-historien* studerer *læsninger*: studerer altså hvorledes litterære betydninger figureres i et spil mellem enkeltværk og rammebetingelse (felt). Litteraturvidenskaben er dermed altid på den ene side afhængig af feltets samtidige udformning (diskursgenre-regelsæt), fordi objektets udformning og øjeblikkelige udstrækning medbestemmes af dette niveau,

'felt'. Omvendt er litteraturvidenskaben selv — og har historisk permanent været — leverandør til feltets stadige forandringsproces, fordi i princippet *ethvert* udsagn om litteratur indgår i konventionen om og dermed i betydningen af den. Nu kan litteraturvidenskaben imidlertid godt studere fortidige værker, dvs. udforske — ved hjælp af samtidige historiske kilder mv. — hvorledes et givet værk på et givet tidspunkt har haft en bestemt "betydning" i spil med den daværende konvention "litteratur". I dette studium vil den litteraturvidenskabelige betydningsafkodning imidlertid altid allerede være kompliceret af, at objektets afgrænsning — og dermed i en basal forstand dets begribelse — hidrører fra et *andet* felt end det der studeres, nemlig fra nutidens. Dertil kommer, at de fortidige værker, der studeres, jo ikke standser deres liv med deres samtid. Enhver litteraturhistorisk refleksion må derfor samtidig tage i betragtning, hvorledes enkeltværkerne har hver deres forståelseshistorie, som er performativ (i streng talehandlingsteoretisk forstand), og som rækker frem til en position i det (for refleksionen) samtidige felt.

Denne kompleksitet fører til den/de modsigelser, som jeg forsøger at aftegne med bevægelsen i *Framing and Fiction*: at for den litteraturhistoriske begribelse vil enkeltværkerne i den historiske tradition altid 'betyde' på mindst to forskellige måder: gennem deres 'samtidige' historiske betydning, gennem hvilken de — i forskellige 'historiefilosofiske' udviklingsfigureringer — er en del af den nutidige litteraturforståelses genealogi, og gennem den betydning som litteratur, de nu, lige så uafviseligt, og lige så 'rigtigt', umiddelbart har i det nutidige 'felt'. Ved at være en diversitet i den litteraturhistoriske forståelse bliver den det, jf. ovenfor, også "i" feltet, dvs. får konsekvenser for dette. Men modsigelsen i sig selv er den *litteraturhistoriske betragtnings* qva dens afhængighed af (og altså ikke: identitet med) sit objekt, feltet.

Selve denne dobbeltbestemthed som litteraturhistorisk problem er naturligvis ikke ny og er også teoretisk tematiseret på forskellige måder, ikke mindst af hermeneutikken. Hvad *Framing and Fiction* med sin konstruktion og bevægelse opte-

rer for, er at denne dobbeltbestemthed ikke kan (og derfor ikke bør) søges 'løst' som en mediering, som forestillingen om en resultantkraft midti, eller eventuelt blot reduceret til en alment 'korrigerende' hermeneutisk selvrefleksion. En fastholdelse af dobbeltheden som modsigelse, som en indbyrdes ikke-kompatibel diversitet, vil efter afhandlingens mening ikke bare være 'rigtig' ved at modsvare eksisterende positioner 'i' feltet, men tillige litteraturvidenskabeligt produktiv ved i sammenstødet at kunne aftegne og aktivere den særlige, litterære rammebestemthed: den svimlende styrke og den uendelige fragilitet i en grænseløs selvgenererings incestuøst indad-bøjede performativitet (jf. Per Højholts *incurvatus*).

1. videnskabelig kontra æstetisk diskurs. exit Kittang.

Opfattelsen af et skred i afhandlingen, som noget der aftegner en *selv*modsigelse, kan jeg altså ikke tilslutte mig, selvom jeg forstår og anerkender AK's baggrund for at rejse problemet. Jeg modellerer en, hvad jeg anser for nødvendig modsigelse eller diversitet i den litteraturhistoriske betragtning, og jeg operer for en fastholdelse af denne diversitet som en ikke-reducerbar, produktiv kompleksitet i det litteraturvidenskabelige arbejde. Indebærer *det* nu, at litteraturvidenskab bliver til litteratur, at den kognitive bevægelsesinteresse må afløses af diskurser, der forstår sig som liggende *i* feltet, og dermed umiddelbart underlagt dets komplekse bestemtheder?

Nej, det mener jeg ikke det gør, og det mener jeg ikke det bør gøre. Men også her indser jeg (bl.a. fordi jeg erfarer det), at mit eget valg af form i *Framing and Fiction* umiddelbart kunne give anledning til at tilskrive mig denne opfattelse.

Det forholder sig imidlertid ikke sådan. Jeg kan ikke se, at noget i min fremhævelse af det litterære objekts komplekse bestemthed skulle nødvendiggøre en ophævelse af litteraturvidenskabens status som værende kognitiv, argumenterende, udvekslelig og således diskursivt kritiserbar: som del af diskursgenren videnskab. Hvad jeg derimod argumenterer for, er at visse kompleksiteter i denne videnskabs genstandsområde

kunne kalde på tilsvarende, innovative 'kompleksificeringer' af de fremstillings- og begribelsesformer, hvormed denne videnskab praktiseres. I *Framing and Fiction* bringer jeg en æstetisk storform i anvendelse, først og fremmest for gennem en sådan forms naturlige tematisering af, hvorledes det punkt, hvorfra der tales, i sig selv kan være underlagt transformationer også inden for diskursen selv, at aftegne det problem, jeg har skitseret ovenfor. Det er blevet klart for mig, at anvendelsen af en sådan form kan indebære en vanskeliggørelse af formidlingen af det kognitive ærinde (simpelthen fordi denne form i sig selv 'normalt' ikke transporterer sådan en substans, og derfor på signalplanet kalder på helt andre receptionsholdninger). På den anden side: at forvente, at højtuddannede literater er i stand til at begribe en kompliceret udsigelsesstruktur, herunder én, der flytter og objektiverer sit eget system af eksplicitte fortællere for derigennem at aftegne en bestemt bevægelse i et stof — burde vel ikke være helt urealistisk? Under alle omstændigheder: Komplexiteten i det stof, vi arbejder med, herunder de stoffets 'vertikaliserende' positioneringer af os der arbejder med det, som forskningen med rette konstaterer, vil — for mig uden for enhver tvivl — nødvendiggøre ændrede, mere komplekse metoder og fremstillingsformer i denne forskning.

Men at et bestemt, positivistisk paradigme for "videnskabelig" fremstilling med rødder i det forrige århundrede må forlades, revideres, kritiseres er *ikke* ensbetydende med, at denne videnskab taber hverken sin tro på "argumentasjonen" eller "dens empiriske forankring". At litteraturvidenskaben kan lære noget af eksempelvis æstetiske formers evne til at indreflektere deres egen rammebestemthed, 'indadbøjethed', er *ikke* ensbetydende med at litteraturvidenskab bliver til "litteratur". Formål, rammebetingelser og dermed "betydning" er stadigvæk vidt forskellige. Og bør efter min opfattelse fortsat være det, som jeg også argumenterer for det i *Framing and Fiction*.

m. afslutning. exit Kyndrup.

Man sporer hos begge opponenter en undertone af fortrydelighed i konstateringen af, hvorledes afhandlingens form på forskellige måder får den til at unddrage sig ihvertfald en bestemt type af traditionel kritik. Med ord som "selvgardering" og "selvimmunisering" antydes det, at formens fremmeste formål er at spare Kyndrup dels for en masse 'rigtigt' litteraturhistorisk arbejde, dels for en substantiel litteraturhistorisk kritik (som, underforstået, hans teser måske kunne have problemer ved at stå sig imod).

Hvad det sidste angår, kan man ihvertfald konstatere, at det ikke har fungeret sådan i praksis: Ovenstående oppositioner har faktisk ikke renonceret på traditionel litteraturhistorisk kritik. Hvad det første angår, må det naturligvis blive ved påstandene. Lad mig da nøjes med at sige, at opponenterne — altså med denne undertone — synes afgørende at undervurdere de også arbejdsmæssige udfordringer i det at forsøge gennem ikke-prøvede konstruktioner at fastholde en kritisk anfægtelse af begribelsesformerne selv. Jeg har selv ved affattelsen og fremlæggelsen af min afhandling i grunden oplevet dens eksperimenterende karakter som langt snarere en sårbar læggen flanken åben end som en selvimmunisering.

Skal jeg til slut beklage mig over et enkelt gennemgående træk i oppositionerne, vil det således være, at de ikke har ydet afhandlingens udsigelsesmæssige kompleksitet retfærdighed nok. Måske har ovenomtalte, modtageremanerede undertone skingret så meget i ørerne, at visse af afhandlingens undertoner er blevet overdøvet. Ihvertfald: ironien, selvironien, den forskudte, permanente parabase, spillene mellem det megalomant insisterende og det selvrefererende systems ridiculiserende tomhed. Alt dette indgår i afhandlingens 'sigen' og gør den — undskyld mig — en kende mere subtil, også i sine litteraturhistoriske udsagn, end man kunne tro ud fra de herværende kritikker af den.

Her skal jeg imidlertid spare opponenter og læsere for flere komplicerende udsagn. Jeg er glad for at mine opponenter finder, at *Framing and Fiction* rejser en række væsentlige

problemer. Jeg må sige, at det synes jeg også oppositionerne, hver på sin måde, gør. Og også det er jeg glad for, og siger hermed tak for.

